

NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS: DABAS TELPA, RESURSI UN PRAKSES

Starptautisks salīdzinošo tiesību pētniecības seminārs

2017. GADA 7. SEPTEMBRIS

Pētniecības projekta darba grupas slēgta sesija

Salacgrīva, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts

/UNESCO Pasaules biosfēras rezervātu tīkls/

2017. GADA 8. SEPTEMBRIS

Priekšlasījumi un apaļā galda diskusijas

Rīga, Latvijas Kultūras akadēmija

/UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma politikas un tiesību katedra/

PĒTNIECĪBAS SEMINĀRA IECERE

Kopienas var radīt nemateriālo kultūras mantojumu mijiedarbībā ar konkrētu dabas vidi¹. Piemēram, lauksaimniecības, zvejas, medību, lopkopības vai dabas velšu vākšanas prakse ir saistīta ar dabas telpu un resursiem. Lai saglabātu šos nemateriālā kultūras mantojuma elementus, ir jāatzīst ne tikai kopienu tiesības uz pieeju ekosistēmām, kā, piemēram, mežiem vai jūrām, bet arī tiesības uz šo ekosistēmu resursu izmantošanu. Lai saglabātu kopienu tradicionālo dzīves veidu un tā uzturēto nemateriālo kultūras mantojumu, valstis var piešķirt kopienām medību, zvejas vai ražas ievākšanas tiesības. Tomēr šīs tiesības ir jāizmanto ekoloģiski ilgtspējīgā veidā, mazinot minēto darbību ietekmi uz vidi². Savukārt atsevišķas zināšanas vai prakses saistībā ar dabu un visumu var skatīt kā zemes pārvaldības sistēmas vai kā tradicionālas zināšanas par ekoloģiju. Šajos gadījumos nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana ir nepastarpināts ieguldījums vides aizsardzībā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā.

Dabas un nemateriālā kultūras mantojuma attiecības līdz ar to ir divējādas: īpašs regulējums var būt nepieciešams, lai kontrolētu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas ietekmi uz vidi, vai arī šīs attiecības var būt savstarpēji bagātinošas. Abos gadījumos tiesībām ir būtiska loma, lai līdzsvarotu nepieciešamību saglabāt nemateriālo kultūras mantojumu un pienākumu aizsargāt dabas vidi. Šie ar kopienu zināšanām un tradicionālajām dabas resursu pārvaldības praksēm saistītie jautājumi jau tiek ņemti vērā dažādos vides aizsardzības tiesību instrumentos.

Šī semināra mērķis ir rosināt diskusiju par tiesiskajiem aspektiem, kas izriet no nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas un vides aizsardzības daudzveidīgās mijiedarbības, tai skaitā dabas resursu pārvaldībā. Tādēļ diskusijā tiks tuvāk iepazīts vides tiesību regulējums, kas nozīmīgi skar nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, pat bez īpašas norādes uz šo tiesību jēdzienu. Diskusijas iecere ir veicināt gan salīdzinošu, gan starpdisciplināru skatījumu, aicinot tajā piedalīties tiesību pētniekus un etnologus no dažādām valstīm, kā arī nemateriālā kultūras mantojuma kopienu pārstāvjus. Seminārs piedāvās iepazīt konkrētos gadījumos balstītu pieredzi, teorētisku un vēsturisku analīzi, pievērsties nacionāliem un reģionāliem tiesību risinājumiem un to saiknei.

¹ UNESCO Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu 2.1. pants.

² Gan Konvencijā par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, gan Vadlīnijās tās īstenošanai nostiprināts ilgtspējīgas attīstības jēdziens.

Konvencijas par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu starptautiskajos sarakstos ierakstītie nemateriālā kultūras mantojuma elementi, kas būtiski saistīti ar dabu:

- zvejniecība : *Džedžu (Jeju) Heinjo (Haenyeo) kultūra (sievietes nirējas);*
- medības: *Medības ar plēsējputniem, dzīvais cilvēces mantojums;*
- ūdens pārvaldes sistēma: *Spānijas Vidusjūras piekrastes irigācijas tiesas: Murcijas līdzenuma gudro padome (Council of Wise Men of the plain of Murcia) un Valencijas līdzenuma ūdens tiesa (Water Tribunal of the plain of Valencia);*
- mežu pārvaldes sistēma: *ar Kajām (Kayas) saistītas tradīcijas un prakses Mijikendas (Mijikenda) svētajos mežos; un*
- tradicionālā lauksaimniecība: *Pantelerijas (Pantelleria) kopienas tradicionālā 'vite ad alberello' krūmu vīnogulāju audzēšanas prakse.*

Organizatori : Latvijas Kultūras akadēmija (UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma politikas un tiesību katedra), Politikas sociālo zinātņu pētījumu institūts (Institut des Sciences Sociales du Politique, ISP, Parīze).

Sadarbībā ar : Latvijas Nacionālais kultūras centrs, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, Latviešu folkloras krātuve (Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūts), Francijas institūts Latvijā, Dabas aizsardzības pārvalde.

Atbalstītāji : Starptautiskā asociācija mākslas un kultūras mantojuma tiesību pētniecībai (International Society for Research on Art and Cultural Heritage Law), Starptautiskās etnoloģijas un folkloras biedrības (International Society for Ethnology and Folklore, SIEF) darba grupa "Kultūras mantojums un īpašums" (Cultural Heritage and Property).

Semināra darba valoda – angļu valoda.

Reģistrācija dalībai seminārā – ej.uz/Osmose_Riga_2017.

Aktuālā informācija par semināru – dpc.hypotheses.org/le-projet-osmose.

Pētniecības projekts : Pētniecības projektu "Osmoze" vada Marija Kornī (Marie Cornu, Francija) un Anita Vaivade (Latvija).

Semināra finansējums : Latvijas-Francijas pētniecības sadarbības programma "Osmoze", Valsts pētījumu programma "Habitus", Valsts Kultūrkapitāla fonds, Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas budžeta apakšprogramma 05.04.00 "Krišjāņa Barona Dainu skapis", un Francijas Republikas Kultūras un komunikācijas ministrija.

Informatīvais atbalsts : "Tiesības, mantojums un kultūra" (Droit, patrimoine et culture) dpc.hypotheses.org, Artlaw.online, žurnāls "Jurista Vārds".

Kontaktpersonas : Lili Martinē (Lily Martinet)
"Osmoze" projekta koordinatore
Politikas sociālo zinātņu pētījumu institūts
lily.martinet@gmail.com

Līga Ābele
Semināra koordinatore
Latvijas Kultūras akadēmija
liga.abele.lv@gmail.com

Autori ir atbildīgi par pētniecības semināra ieceres izklāstā ietvertu viedokļu izvēli un prezentāciju, un tajā paustie vērtējumi neataino UNESCO organizācijas nostāju un nav tai saistoši.

Organizatori:

